

# **Badische Landesbibliothek Karlsruhe**

**Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe**

## **Proverbium Male parta male dilabuntur**

**Hanke, Gottfried  
Wachtel, Justin**

**Helmstadi, [1698]**

§. VII

**urn:nbn:de:bsz:31-102693**

runtur, *addimus* : & intereunt. Paulo quidem aliter, ratione autem non plane diversa, Wolfgangus Heiderus in Philosophiæ Moralis Systemate, pag. 113. ex Aristophane, hoc ita effert: Poetæ *Plutum*, si quem accedat, *claudicare*, sin abscedat, *pernicissimis esse pedibus* fabulantur.

§. VI.

Fidem his dictis faciunt historiæ tam sacræ, quam profanæ, & imprimis quotidiana experientia, quæ jam olim occasionem huic nostro proverbio præbuit, idem confirmat. Redigamus modo nobis in memoriam ea, quæ nostra, patrum, & avorum nostrorū ætate acciderunt, & exempla reperiemus quam plurimā, *malè parta malè dilabi* attestantia. Evolvisse interim hic non omnino erit inutile *Harsdorffers* grossen Schauplatz jämerlicher Mordgeschichte. *Erasmii Francisci* Traur-Saal steigender und fallender Herren / & *Christophori Boëtii* Beschreibung grosser Staats- und Kriegs-Minister Glücks- und Unglücks-Fälle / nec non *Theatrum Tragicum Francisci de Rosset*, una cum continuatione *Martini Zeilleri*.

§. VII.

Causæ quæ faciunt, ut *malè parta malè dilabantur* non semper eadem sunt, sed aliæ in hoc, aliæ in alio casu obtinent. Recensibimus in præsentī præcipuas.  
(1) Socordia & negligentia in bonis malè partis administrandis. Si enim hâc etiam benè parta pessum eunt, multo magis & celerius malè parta idem experientur. Vetus est Apophthegma : *Frons Domini plus prodest, quam occipitium*. Vigilans Paterfamilias est bitrons, Jani instar, qui temporis præses, bina facie quaternisque oculis, ut advigilaret, fictus est à

*Poetis, à quibus & Draco vigil ante hortos Hesperidum aurea custodiisse poma memoratur; ut doceant, Opes cura servari & vigilantia. Vid. Cl. Magni Danielis Omeiffi Theatrum virtutum & vitiorum ab Aristotele in Nicomachiis omifforum cap. VI. §. 15.*

(II) Vita admodum delicata & luxuriosa, valetudini damnosa & varii generis morbos secum trahens. Elegans est locus *Senecæ* in Epistola XCV. Cibus, inquit ille, postquam cœpit non ad tollendam, sed ad irritandam famem quæri, & inventæ sunt mille condituræ, quibus aviditas excitaretur: quæ desiderantibus alimenta erant, onera sunt plenis. Inde pallor & nervorum vino madentium tremor, & miserabilior ex cruditatibus, quam ex fame macies: inde incerti labantium pedes, & semper qualis in ipsa ebrietate titubatio: inde in totam cutem humor admissus, distensusque venter, dum male asvescit plus capere, quam poterat: inde suffusio luridæ bilis, & decolor vultus, tabesque in se putrescentium, & retorti digiti articulis obrigescentibus, nervorum sine sensu jacentium torpor, aut palpitatio sine intermissione vibrantium. Quid capitis vertigines dicam? quid oculorum auriumque tormenta & cerebri æstuantis verminationes & omnia, per quæ exoneramur, internis ulceribus affecta? Innumerabilia præterea febrium genera, aliarum impetu sævientium, aliarum tenui peste repentium, aliarum cum horrore & multa membrorum quassatione venientium? Quid alios referam innumerabiles morbos, supplicia luxuriæ? Immunes erant ab istis malis, qui nondum se deliciis solverant, qui sibi imperabant, sibi ministrabant. Corpora opere ac vero labore du-  
rabant,

rabant, aut cursu defatigati, aut venatu, aut tellure  
versatâ : excipiebat illos cibus, qui nisi esurientibus  
placere non poterat. — Simplex erat ex simplici causâ  
valetudo : multos morbos multa fercula fecerunt.  
Vide quantum rerum per unam gulam transitarum  
permisceat luxuria, terrarum marisque vastatrix ! ne-  
cesse est itaque inter se tam diversa dissideant, & hau-  
sta malè digerantur, aliis alio nitentibus. *Hædenu*  
*Seneca loc. cit.* Quibus autem malis corrigendis mul-  
tis sumtibus opus est rem familiarem atterentibus.

(III) Malè bona sua acquirentis, hujusque conjugis  
afotæ vel adulteræ, prodigalitas & luxus, pestes fami-  
liarum & Rerumpublicarum. Secundum *Plinium* lib. 16.  
H.N. cap. 24. prodigalitas conferri potest cum *Sorbo*, cui  
folia universa decidunt simul, cum cæteris arboribus id  
paulatim accidat. Sic enim & prodigi subito nudantur, &  
sua perdunt omnia. Conf. *Heiderus* l. c. p. 594. *Socrates*,  
cum videret heluonem prodigum atro vesci pane, ri-  
sisse fertur eum, *Si ita*, inquit, *cænasses*, *jam non ita*  
*pranderes.*

(IV) Liberi & hæredes alii malè educati, vel in omne  
vitium præcipiti gradu ruentes, vitamque dissolutam  
videntes. Si enim *Heroum filii* interdum *noxæ* sunt  
& tantum fruges consumere nati esse videntur, (uti  
pluribus demonstravit Magnificus Academiae nostræ  
Vice-Rector, Maximè Reverendus Dn. Doctor *Job*,  
*Andreas Schmidius*, communis noster Præceptor, in pe-  
culiari de hac materia, Jenæ olim habita, disputatione)  
quid mirum, si Parentes injustitiæ dediti post se relin-  
quant liberos suis libidinibus tantum non unice in-  
dulgentes ? Notum est, in ore omnium versans, pro-

verbiūm : κακὴ χόρηκος κακὸν ὄν. Inprimis autem animadvertes , injustorum & avarorum Parentum liberos esse prodigos , bona malè à majoribus suis parva dilapidantes. Nam, ut hic adscribamus ea , quæ collegit *Gregorius Richterius* in suis Axiomatibus Oeconomicis pag. 145. posteri primorum acquirentium conservandi artem ignorant , & qui acquisivit opes (tales) plerumque paupere cultu educatus est; ideoque amat eas, & artem earum conservandarum novit : verum eorum filii in summa rerum affluentia nati & educati, quam difficile sit laboribus parare eas ignorant : & cum conservandi artem nesciant; facile eas dissipant atque profundunt. *Add.* Considerationi Politiche, e Morali sopra cento oracoli d' illustri personaggi antichi, di *Lodovico Zuccolo.* p. 374. 375. 376.

(v) Delicta , propter quæ ipsi mali acquirentes bonis suis exuuntur, vel certam multam solvere jubentur. Quo fit, ut bona eorum dispereant & ad hæredes non transferantur. Recte B. Samuel Pufendorfius lib. II, de offic. hom. & civ. cap. XIII. §. 20. *Frequenter contingit, ut alienum delictum occasionem præbeat, ex qua in alios incommodum proveniat, aut bonum antea speratum intercipiatur. Sicuti bonis Parentum ob delictum confiscatis ad paupertatem rediguntur etiam innocentes liberi.* Eadem quoque causa esse potest, ut injustorum acquirentium hæredum bona pereant.

(vi) Variæ lites, quibus injusti bonorum suorum possessores, horumque hæredes vel propter ipsa ista bona malè parva, vel propter alias causas implicantur. Et

Et hæc jurgia (ut Christophori Förstneri verba, mea faciam) quandoque sunt æterna, ut si cum sumtibus sit conferenda molestiarum ratio, gravius putes sic vincere, quam confestim damnari. Nam & modum & numerum prægressæ sunt artes ac nomina, quibus miserrimos clientes patroni ac judices quidam frustrantur. Articulationem & lente hos discerpunt, qui semel perire potuerant. Vid. Notæ Politicæ in C. Cornelii Taciti Annalium librum II. p. m. 318. 319.

(vii) Tyrannorum violentia, item ministrorum atq; domesticorum perfidia, & furum bonis malè partis inhiantium, aliorumque hominum versipellium nequitia &c. Prætereo nunc studio alias his similes causas interitus malè partorum.

§. VIII.

Ad sublimiores potius nos convertimus causas, quibus hic eventus, quod malè parta malè dilabantur, est adscribendus. Sunt vero illæ *justitia & providentia divina*. Quod ad prius, ad justitiam nimirum divinam, attinet, verissimum est illud *Horatii* Odarum Lib. III. Od. 2.

Raro antecedentem scelestum

Deferuit pede pœna claudo.

Sed sequitur malignos ultor à tergo DEus, & quod quis intendit, patitur, autoremq; scelus reperit, suoque premitur exemplo nocens. *Iustus enim est Dominus & justa sunt judicia ejus.* Psalm. CXIX. 137. & *justum est apud Deum reddere affligentibus alios afflictionē.* 2. Thes. 1, 6. 7. *Deusq; secundum opera reppendit.* Psalm. LXII, 13. Notabile omnino est sepimentū legis non solum primæ, sed